

AMFF Projekt nr. 31-2011-03, Journal nr. 20110038323

Fasen efter raskmelding i et arbejdspladsperspektiv – et kvalitativt studie af raskmeldtes tilbagevenden til arbejde

Slutrapport til Arbejds miljøforskningsfonden

2015

Resumé

Raskmeldtes tilbagevenden til arbejde efter længere tids sygefravær, med særlig fokus på fasen efter raskmelding danner i dette projekt baggrund for udførelse af fire feltarbejder blandt plejehjemsansatte, ambulancepersonel og renovationsarbejdere.

Formålet med projektet var, at undersøge raskmeldtes reintegration på arbejdspladsen på baggrund af, hvordan kollegaer, arbejdsleder og den raskmeldte oplever og håndterer TTA-processen.

Projektet var designet som et etnografisk feltstudie med indsamling af data vha. deltagerobservation, individuelle og gruppeinterview af raskmeldte, kolleger og nærmeste arbejdsleder på fire forskellige arbejdspladser. De raskmeldte som under feltarbejdet blev fulgt i deres tilbagevenden til arbejde, var to kvinder og to mænd i alderen 44 til 58 år. De to raskmeldte kvinder var ansat som plejehjemsassistenter i to kommunale plejeboliger, og de to raskmeldte mænd var ansat som henholdsvis ambulanceredder og skraldemand i en privat og en kommunal virksomhed.

Resultaterne af de fire feltstudier peger på, at fasen efter raskmelding set ud fra et arbejdspladsperspektiv består af flere og ofte komplekse problemstillinger, der indbefatter den raskmeldte, men også kollegers arbejdssituation og deres muligheder for at bidrage med støtte undervejs i TTA-processen. Gradvis tilbagevenden til arbejde med heraf tilpassede arbejdsopgaver til følge, skaber nogle udfordringer, ikke kun for den raskmeldte men også for kolleger i teamet. Resultaterne viser, at det kan være vanskeligt efterfølgende at komme tilbage på fuld tid i sit oprindelige arbejdsteam, og udføre de samme arbejdsopgaver som før sygdommeldingen. Konklusionen er, at der er behov for at se nærmere på arbejdsforholdene og mulighederne for reintegration af raskmeldte på arbejdspladsen, med inddragelse af ikke kun den raskmeldte men også nærmeste kolleger.

De arbejdspladser som indgik i projektet, hører til de belastningstruede brancher, hvor risikoen for udvikling af fysiske belastningsskader har vist sig at være stor. Set i lyset af dette kan det, som også vores projekt viser, blive vanskeligt at finde egnede arbejdsopgaver for raskmeldte, som har brug for gradvis tilbagevenden med tilpassede arbejdsopgaver

Summary

This project focus on the early return-to-work phase after long-term sick-leave, four fieldworks among nursing-home-, emergency - and waste disposal employees were performed investigating the process of return-to-work.

The aim of the study was to explore the returning workers re-integration on the workplace, as the return to work phase is experienced and handled by co-workers, leaders and returning workers.

The project was designed as an ethnographic field study with the use of participant observation, individual- and group interviews of returning worker, co-worker and closest leader at four different workplaces. During the fieldwork, the returning workers, - two women and two men 44 – 58 years of age, were followed in their return to work. The returning women were employed at two different nursing homes, and the returning men were employed at emergency care- and waste disposal services in a private and public firm.

The results of the four fieldworks emphasize, that the phase after returning to work as viewed from a workplace perspective, consists of many and often complex problems, involving not only the returning worker but also the co-workers work situation and their possibilities for support during the return-to-work process. Gradually return to work with modified work tasks, creates challenges not only for the returning worker but also for co-workers in the work team. The results show that it can be difficult to return to the work on full time in the work team, doing the same work tasks as they did before sick leave. The conclusion taken is points out that there is a need to look closer on the work conditions and the possibilities for re-integration of returning workers at the work place, not only by involving the returning worker but also the closest co-workers.

The work places involved in the project can be considered at risk of having a high physical work load, leading to possible physical harm. When considering this type of work, it can - as our project also shows, be difficult to find suitable work tasks for returning workers, who is in the need of gradually return to work with modified work tasks.

Forord

Nærværende rapport udgør slutrapporteringen til Arbejdsmiljøforskningsfonden af projekt: Fasen efter raskmelding i et arbejdspladsperspektiv (FRAP) – et kvalitativt studie af raskmeldtes tilbagevenden til arbejde. Projekt nr. 31-2011-03, Journal nr. 20110038323 som blev udført i perioden 2012-2014.

Forsker Eva Ladekjær Larsen var projektleder på projektet indtil marts 2013, og udførte de to første feltstudier blandt plejehjemsansatte. Undertegnede overtog projektledelsen marts 2013 og frem til afslutning af projektet, og foretog de sidste to feltstudier blandt ambulancepersonel og renovationsarbejdere.

Projektgruppen bestod af forsker Eva Ladekjær Larsen, seniorforsker Merete Labriola, professor og forskningschef Claus Vinther Nielsen og undertegnede, CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling, Region Midtjylland.

Uden de raskmeldte, deres kolleger og lederes bidrag til projektet samt deres tilladelse til at foretage feltarbejdet på deres arbejdsplads, ville dette projekt ikke have været gennemført.

Feltstudier på fire forskellige arbejdspladser, har givet os indsigt i fasen efter raskmelding og fremmet vores forståelse for nogle af de udfordringer, der kan opstå på arbejdspladsen og for de forskellige aktører undervejs i processen. Det, at følge raskmeldtes tilbagevenden til arbejde og deltage i arbejdspladsens daglige arbejde og rutiner over en længere varende tidsperiode, gav indsigt i samarbejdet og det sociale samspil som det udspillede sig på arbejdspladsen. Det har været afgørende for indsamling af det righoldige datamateriale som har dannet grundlag for projektets resultater.

En stor tak til Arbejdsmiljøforskningsfonden som har bidraget til finansiering af projektet.

April 2015

Kirsten Schultz Petersen projektleder på FRAP
CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling
Region Midtjylland
Mobil: 23818571
Mail: Kirsten.Petersen@stab.rm.dk

Indholdsfortegnelse

1. Baggrund	5
2. Formål	6
3. Forskningsspørgsmål	6
4. Design og metode	6
5. Resultater	8
6. Opsummering af resultater og konklusioner.....	11
7. Diskussion og perspektivering.....	12
Referencer	14
Bilag A – Oversigt over raskmeldte.....	16
Bilag B – Beskrivelse af arbejdsstederne	17
Bilag C - Formidling	19

1. Baggrund

Tilbagevenden til arbejde (TTA) efter længere tids sygefravær kan forstås som en længerevarende reintegrationsproces, hvor det bliver muligt for sygemeldte gradvis at få det bedre samtidig med at en tilknytning til arbejdspladsen bibeholdes (Dunstan & MacEachen, 2014). Tilbagevenden til arbejde før fuld raskmelding, kan betyde tilbagevenden til oprindelig jobfunktion uden eller med særlige arbejdspladstilrettede arrangementer (Schultz et al, 2007). Gradvis tilbagevenden til arbejde på nedsat tid og med tilpassede arbejdsopgaver kan have en positiv indvirkning på den tilbagevendte medarbejders sundhed og velvære (Kompiere, 2003: NFA, 2010).

Et systematisk review af best-practice indenfor sygefravær og praksis i TTA-arbejdet stilet mod mennesker med muskelskelet diagnoser og psykiatriske diagnoser viser, at en af faserne i TTA-processen bør ifølge gældende evidens indeholde en evaluering af barrierer og facilitatorer relateret til sociale faktorer på arbejdspladsen, herunder kollegers støtte (Durand et al, 2014). Internationale studier i TTA-processen har fremhævet kollegers rolle og diskuteret deres muligheder for at yde støtte som væsentlige i opnåelse af en succesfuld tilbagevenden til arbejde (Tjulin et al, 2009; 2010; 2011). Faktorer på arbejdspladsen, som har betydning for TTA-processen, er lokaliseret, men hovedparten af de tidligere studier er rettet mod selve sygefraværsperioden og fasen før-tilbagevenden til arbejde. Der er begrænset fokus på fasen efter tilbagevenden til arbejde og på arbejdsfastholdelse (Gensby et al, 2014).

De sociale relationer blandt arbejdspladsens forskellige aktører, har vist sig at være væsentlig, specielt i perioden med modificerede arbejdsopgaver og i forbindelse med reintegrationsfasen (MacEachen, 2007; Tjulin et al, 2010; Kosny, 2013). Tidligere kvalitative studier tager primært udgangspunkt i de sygemeldtes og arbejdsgivernes perspektiv. Kun få studier inddrager alle arbejdspladsens forskellige aktører og undersøger det sociale samspil mellem raskmeldte og kolleger (Eakin, et al, 2004; MacEachen et al, 2007; Tjulin et al, 2010 & 2011). Tidligere kvalitative studier anvender retrospektive interviewmetoder, dvs. de interviewer folk om det de har oplevet, når de ser tilbage på forløbet. Der mangler viden om, hvad der konkret udspiller sig i praksis med fokus på selve processen, som den udspiller sig på arbejdspladsen, - hvad sker der i samspillet mellem arbejdspladsens forskellige aktører, når raskmeldte reintegreres på arbejdspladsen efter længerevarende sygefravær.

2. Formål

Projektets primære formål er at udforske raskmeldtes reintegration på arbejdspladsen på baggrund af, hvordan kollegaer, arbejdsleder og den raskmeldte håndterer TTA-processen, hvordan fordelingen af arbejdsopgaver forhandles, hvordan samarbejdet om arbejdsopgaver organiseres, og hvordan forandringer vedrørende sociale og arbejdsmæssige rolle og identitet håndteres. Projektets sekundære formål er, at undersøge hvordan kolleger håndterer den raskmeldtes tilbagevenden til arbejde med særlig fokus på hvilke forhold på arbejdspladsen, de oplever, har indvirkning på deres muligheder for at støtte raskmeldte i deres tilbagevenden til arbejde.

3. Forskningsspørgsmål

De overordnede formål danner baggrund for formulering af følgende forskningsspørgsmål:

- Hvordan oplever kolleger raskmeldtes reintegrationsproces, og hvordan relaterer det sig til sociale positioner på arbejdspladsen? (artikel 1).
- Hvilke forhold på arbejdspladsen har i kollegers perspektiv indvirkning på deres muligheder for at støtte den raskmeldte i fasen efter raskmelding? (artikel 2).
- Hvordan oplever raskmeldte, kolleger og nærmeste arbejdsleder reintegrationsprocessen: - hvordan reintegreres raskmeldte på arbejdspladsen, og hvordan håndteres evt. ændringer i den raskmeldtes rolle og position? (artikel 3).

4. Design og metode

Projektet er designet som et etnografisk felt studie udført på fire forskellige arbejdspladser, der er i gang med at reintegrere en raskmeldt medarbejder efter længerevarende sygefravær (+2 mdr). Det etnografiske feltstudiedesign er valgt, da det er særlig velegnet til at udforske sociale interaktioner og hverdagslivets praksis. Det etnografiske feltstudiedesign indebærer at forskeren selv involveres i informanternes aktiviteter over en længere tidsperiode (Hammersley & Atkinson, 2007). Oprindeligt var det vores intention, at udføre feltarbejdet blandt plejehjemsansatte og hospitalsportører, men grundet vanskeligheder med at skaffe adgang til at foretage feltarbejde blandt hospitalsportører, valgte vi at kontakte andre typiske mandsdominerede arbejdspladser for derved at få indsamlet et nuanceret datamateriale. Det betød, at vi endte op med at inkludere to typiske kvindedominerede arbejdspladser indenfor pleje- og omsorgssektoren (to plejeboliger), og to typiske mandsdominerede arbejdspladser indenfor akutberedskabet og håndtering af skrald fra private hjem (ambulancetjeneste og renovationsvæsen).

Feltarbejdet på arbejdspladserne foregik under TTA - processen, hvilket gav indblik i selve processen og samspillet mellem arbejdspladsens aktører. Feltarbejde er egnet til at indhente viden om samspil og processer, som det foregår i en given social praksis (Moeran, 2006; Hammoudi, 2009). Dataindsamlingen bestod af deltagerobservation, individuelle og gruppeinterviews med deltagelse af raskmeldte, kolleger og nærmeste arbejdsleder (se bilag D). Feltarbejdet bestod af tre dages deltagerobservation pr. uge i gennemsnit, hvor raskmeldte blev fulgt i deres tilbagevenden til arbejde over en periode på fire måneder, med opfølgende besøg på arbejdspladsen efter fire måneder. Datamaterialet bestod af transskriberede individuelle og gruppeinterviews samt feltnoter indsamlet i forbindelse med feltstudierne på de fire arbejdspladser.

Raskmeldte er to kvinder og to mænd i alderen 44 til 58 år. De to raskmeldte kvinder er ansat som plejehjemsassistenter i to kommunale plejeboliger, og de to raskmeldte mænd er ansat som henholdsvis ambulanceredder og skraldemand i en privat og kommunal virksomhed. De raskmeldtes sygefravær havde inden raskmeldingen været mellem 2 og 6 mdr. Årsagen til sygefraværet er oplyst til arbejdsgiver som værende - albuesmerter, depression, brækket ben og ryg-skuldersmerter (se bilag A). De fire arbejdspladser, der indgik i feltstudierne, bestod af to primært kvindedominerede arbejdspladser og to primært mandsdominerede arbejdspladser (se bilag B).

Det primære formål med projektet blev undersøgt via feltstudier på fire forskellige arbejdspladser, med særlig fokus på raskmeldte, kolleger og arbejdsleders håndtering af TTA-processen. Dataindsamlingen blev udført af Eva Ladekjær Larsen og Kirsten Schultz Petersen. De to første feltstudier blandt plejehjemsansatte og de to feltstudier blandt ambulancepersonel og renovationsarbejdere blev analyseret og formidlet hver for sig (artikel 1 og 3). Det sekundære formål med projektet blev undersøgt på baggrund af det samlede datamateriale fra de fire feltstudier. Der blev foretaget komparativ analyse af det samlede datamateriale, med særlig fokus på kollegers håndtering af TTA-processen og deres muligheder for at støtte de raskmeldte i deres tilbagevenden til arbejde (artikel 2).

Projektets teoretiske referenceramme er inspireret af teorier, der anskuer arbejdspladsen som en social organisation, med egne regler og normer for social adfærd, og indenfor hvilken de ansatte påtager sig forskellige roller, funktioner og identiteter (Korczynsky et al, 2006). Den teoretiske referenceramme bygger på antagelsen om, at arbejdspladsens aktører gennem sociale interaktioner skaber egen identitet (Blumer, 1969). En langtidssygemelding kan således, ud fra denne referenceramme anskues som en forstyrrelse, der bryder ind i arbejdspladsens organisering og rutiner - hvilket kan udfordre den rolle raskmeldte og kolleger

har på arbejdspladsen. Sygefraværet betyder, at roller og identiteter genforhandles i samspil med arbejdspladsens forskellige aktører, og gennem en genforhandling der sker fortløbende i TTA processen (Tjulin, 2010). Den teoretiske referenceramme danner således det teoretiske fundament for projektets dataindsamling og analyse.

Projektet er godkendt af Datatilsynet, Region Midtjylland journal nr. 2007-58-0010, case nr. 1-16-02-61-12. Alle informanter i projektet og de deltagende arbejdspladser er af hensyn til informanterne garanteret anonymitet og fortrolighed. Datamaterialet er anonymiseret og behandlet fortroligt og forskningsprocessen har fulgt de etiske principper for forskning som det er formuleret i Helsinki Deklarationen (The Declaration of Helsinki, 2013). Der er således ikke i formidlingen af projektets resultater nævnt personnavne eller konkrete stednavne på de involverede arbejdspladser.

5. Resultater

Projektets resultater formidles i tre videnskabelige artikler som søges optaget i internationale peer-reviewed tidsskrifter. Denne formidlingsform medfører, at de i rapporten fremlagte resultater ikke er detaljeret beskrevet. Hovedresultaterne skitses, og de mest centrale konklusioner fremhæves. Der henvises således til, at se nærmere på de artikler, der er udgivet efterfølgende. Referencerne på alle de videnskabelige artikler vil kunne skaffes via kontakt til os på CFK-Folkesundhed og Kvalitetsudvikling, Region Midtjylland eller ved henvendelse til Arbejds miljøforskningsfonden ultimo 2015. Projektets resultater er derudover formidlet i form af adskillige mundtlige præsentationer ved flere nationale og internationale konferencer og såvel mundtligt som skriftligt til arbejdspladserne samt en populærvidenskabelig artikel (liste over formidlingen kan findes i bilag C).

Projektets resultater præsenteres i dette afsnit som uddrag fra de tre videnskabelige artikler:

- Resultater af feltstudier blandt plejehjemsansatte (Ladekjær Larsen et al. 2014)
- Resultater af feltstudier blandt ambulancepersonel og renovationsarbejdere (Petersen et al. er submitted marts 2015)
- Resultater af den tværgående analyse af data fra alle fire feltstudier (Petersen et al. vil submittes maj 2015).

Præsentation af resultater - Artikel 1

Artikel 1 omhandler fasen efter raskmelding set ud fra et arbejdspladsperspektiv, som tager udgangspunkt i reintegration af raskmeldte efter længere sygefravær indenfor ældresektoren. Data indsamlet fra to feltstudier udført blandt plejehjemsansatte i to plejeboliger præsenteres i

denne artikel (Ladekjær Larsen et al., 2014). Formålet med dette studie er, at undersøge kollegers oplevelse af reintegrationsprocessen, og hvordan det relaterer sig til sociale positioner på arbejdspladsen.

Studiet tager udgangspunkt i data indsamlet via fire etnografiske feltstudier med anvendelse af deltagerobservation, individuelle- og fokusgruppeinterviews af raskmeldte, kolleger og nærmeste arbejdsledere. Analyse af datamaterialet tager afsæt i en Grounded Theory tilgang (Strauss & Corbin, 1998) og principper for etnografisk analyse (Hammersley & Atkinson, 2007). Den teoretiske referenceramme i studiet bygger på teorier om reintegrationsprocessen anskuet som en social forandringsproces. Data blev kodet og opbevaret i softwareprogrammet NVivo.

Resultaterne af analysen viser, hvordan den raskmeldte er i en in-between-position mellem det at være kollega og ikke-kollega. Denne sociale in-between-position illustreres ved hjælp af tre cases, som viser, at denne position: 1) forhindrer raskmeldte i at tage rollen som kollega, 2) bidrager til eksklusion af raskmeldte fra arbejdsfællesskabet og 3) skaber

Konklusionen af dette studie blandt plejehjemsansatte viser, at fasen efter raskmelding og reintegration af raskmeldte på arbejdspladsen skaber en anden social position for den raskmeldte. Denne ændrede sociale position forstyrrer den daglige arbejdsrutine og skaber usikkerhed i den sociale interaktion mellem raskmeldte og kolleger. I artikel 1 konkluderes, at reintegration af raskmeldte på arbejdspladsen påvirker kollegernes arbejdsdag, og raskmeldtes rolle som delvis raskmeldt har indvirkning på den måde arbejdsopgaver og arbejdsroller forhandles.

Præsentation af resultater - Artikel 2

Artikel 2 omhandler forhold på arbejdspladsen, som påvirker kollegers muligheder for at være støttende i raskmeldtes tilbagevenden til arbejde. Data indsamlet fra alle fire feltstudier, blandt plejehjemsansatte, ambulancepersonel og renovationsarbejdere udgør det empiriske grundlag for artiklens resultater. Formålet med dette studie er at undersøge hvilke forhold på arbejdspladsen, der i kollegernes perspektiv påvirker deres muligheder for at være støttende overfor den raskmeldte under fasen efter raskmelding.

Studiet tager udgangspunkt i data indsamlet fra de fire etnografiske feltstudier med deltagerobservation, individuelle og gruppeinterview som dataindsamlingsmetoder. Analyse af datamaterialet tog udgangspunkt i en grounded theory tilgang (Strauss & Corbin, 1998), hvor

data blev kodet vha. computer softwareprogrammet NVivo, med særlig fokus på kollegers perspektiv på TTA-processen. Data fra interview af i alt 30 kolleger fra de fire forskellige arbejdspladser indgik i analysen.

Analysen resulterede i lokalisering af i alt fire temaer relateret til kollegers perspektiv på arbejdsforhold, der påvirker deres muligheder for at være støttende overfor den raskmeldte under reintegrationsprocessen. 1) Graden af interaktion mellem kollega og raskmeldte. 2) Forstyrrelser i arbejdsrutiner. 3) Relationen til den raskmeldte og 4) Holdningen til sygefravær.

Konklusionen af dette studie viser, at reintegrationsprocessen efter længere tids sygefravær ikke kun er påvirket af de arrangementer, der er planlagt og stilet til den raskmeldte, men reintegrationsprocessen er også påvirket af de arbejdsforhold, der eksisterer på arbejdspladsen. Arbejdsforholdene på arbejdspladsen danner den overordnede ramme for, hvordan den sociale interaktion mellem kollegaer og raskmeldte udspiller sig under den raskmeldtes gradvise tilbagevenden til arbejde.

I artikel 2 konkluderes endvidere, at arbejdsforholdene på arbejdspladsen ikke kun påvirker den raskmeldtes muligheder for succesfuld tilbagevenden til arbejde efter længere tids sygefravær. Arbejdsforholdene generelt på arbejdspladsen påvirker også kollegernes muligheder for at støtte raskmeldte, og det påvirker derved også deres muligheder for at deltage aktivt i fasen efter raskmelding og dermed deres muligheder for at bidrage og tage del i den arbejdsrettede rehabilitering. Fremtidige politikker og retningslinjer for tilbagevenden til arbejde efter sygefravær bør også inddrage kollegers perspektiv. For derved at sikre at raskmeldte ikke ekskluderes, samt at kolleger ikke lider overlast ved fx. at blive overbebyrdet med arbejdsopgaver, som konsekvens af ændrede arbejdsrutiner for at tilgodese den raskmeldtes behov for mindre krævende arbejdsopgaver.

Præsentation af resultater - Artikel 3

Artikel 3 omhandler fasen efter raskmelding set ud fra et arbejdspladsperspektiv, med særlig fokus på håndtering af reintegrationsprocessen set ud fra de forskellige aktørers perspektiv. Data indsamlet i forbindelse med to feltstudier blandt ambulancepersonel og renovationsarbejdere præsenteres i denne artikel. Formålet med dette studie er, at undersøge hvordan raskmeldte, kolleger og nærmeste arbejdsleder oplever reintegrationsprocessen: - hvordan reintegreres raskmeldte på arbejdspladsen, og hvordan håndteres evt. ændringer i den raskmeldtes rolle og position blandt kolleger på arbejdspladsen.

Studiet tager udgangspunkt i data indsamlet via fire etnografiske feltstudier med anvendelse af deltagerobservation, individuelle- og fokusgruppeinterviews af raskmeldte, kolleger og nærmeste arbejdsledere. Analyse af datamaterialet tager afsæt i en Grounded Theory tilgang (Strauss & Corbin, 1998), hvor data blev kodet og opbevaret i softwareprogrammet NVivo. Den teoretiske referenceramme i studiet bygger på teorier om arbejdspladsen som en social organisation med egne sociale regler og normer, hvor medarbejderne konstruerer mening gennem social interaktion (Korczynski, Hodsden & Edwards, 2006). Analysen tager afsæt i Herbert Blumer's tilgang til symbolsk interaktionisme, ved at anskue at mennesker handler på baggrund af den mening, de tillægger situationen. Denne mening skabes via den sociale interaktion, man har med andre, disse meninger håndteres og modificeres via en social fortolkningsproces (Blumer, 1998).

Resultaterne af analysen viser, hvordan raskmeldte, kolleger og nærmeste arbejdsleder oplever reintegrationsprocessen efter længere tids sygefravær. Der blev lokaliseret fire centrale temaer relateret til: 1) Tilbagevenden til arbejde før fuld raskmelding, 2) Flytning til andre arbejdsopgaver, 3) Ændret jobfunktion og rolle og 4) Individuelt ansvar. Disse fire temaer viser, hvordan samarbejde omkring arbejdsopgaver organiseres således, at raskmeldte ikke integreres i sit oprindelige arbejdsteam men flyttes til andre og mindre krævende arbejdsopgaver. Det bevirker, at det bliver vanskeligt at komme tilbage til den oprindelige jobfunktion før, raskmeldte igen er fysisk velfungerende. De to raskmeldte blev ikke reintegreret i sin oprindelige jobfunktion, den ene søgte og fik nyt job indenfor virksomheden med mindre krævende arbejdsopgaver, og den anden blev sygemeldt grundet en større skulderoperation, hvilket betød længerevarende fravær fra arbejdet.

Konklusionen af dette studie peger på, at der i planlægningen af raskmeldtes tilbagevenden til arbejde bør tages højde for, at mulighederne for at komme tilbage til oprindelig jobfunktion kan være ændret, hvilket kan have konsekvenser for raskmeldtes position i arbejdsfællesskabet.

6. Opsummering af resultater og konklusioner

De samlede konklusioner af de fire feltstudier peger på, at fasen efter raskmelding set ud fra et arbejdspladsperspektiv består af flere og ofte komplekse problemstillinger, der indbefatter den raskmeldte men også kollegers arbejdsituation og deres muligheder for at bidrage med støtte undervejs i TTA-processen. Gradvis tilbagevenden til arbejde med heraf tilpassede arbejdsopgaver til følge, skaber nogle udfordringer for ikke kun den raskmeldte men også for kolleger i teamet.

Resultaterne af de fire feltstudierne viser, at det kan være vanskeligt efterfølgende at komme tilbage på fuld tid i sit oprindelige arbejdsteam, og udføre de samme arbejdsopgaver som før sygemeldingen. Konklusionen på projektets feltstudier viser, at der er behov for at se nærmere på arbejdsforholdene og mulighederne for reintegration af raskmeldte på arbejdspladsen, heraf med inddragelse af ikke kun den raskmeldte men også kolleger. De arbejdspladser, som indgik i projektet, kan siges at høre under de belastningstruede brancher, hvor risikoen for udvikling af fysiske belastningsskader har vist sig at være stor. Set i lyset af dette og den type arbejde der er tale om, kan det, som også vores projekt viser, blive vanskeligt at finde egnede arbejdsopgaver for raskmeldte, som har brug for gradvis tilbagevenden og med modificerede arbejdsopgaver. Hos de plejehjemsansatte, forsøgte man at give raskmeldte lettere arbejdsopgaver, men det kunne derved belaste kollegernes arbejde, at de skulle lave det tunge arbejde. Hos ambulancetjenesten og hos renovationsvæsenet, blev de raskmeldte flyttet til andre og mindre krævende arbejdsopgaver - væk fra deres oprindelige arbejdsteam (persontransport og genbrugsplads), hvilket vanskeliggjorde deres reintegration i deres oprindelige jobfunktion.

7. Diskussion og perspektivering

Projektets nyhedsværdi er primært rettet mod at skabe viden og indsigt i samspillet med kolleger under TTA-processen og de udfordringer, der kan opstå i raskmeldtes tilbagevenden til arbejde med særlig fokus på ændringer i rolle og position på arbejdspladsen. Feltstudierne gav adgang til at undersøge den sociale interaktion i dagligdagen på arbejdspladsen, i fasen umiddelbart efter tilbagevenden til arbejdet efter længere tids sygefravær. Analyser baseret på en Grounded Theory tilgang har vist sig særlig egnet til at danne baggrund for udvikling af konkrete interventioner (Starks og Trinidad, 2007). Resultaterne af de fire feltstudier peger på, at raskmeldtes samspil med kolleger har indvirkning TTA-processen, og at kollegers muligheder for at støtte raskmeldte påvirkes af særlige forhold på arbejdspladsen. Disse arbejdsmæssige forhold relaterer sig til graden af interaktion, forstyrrelser i arbejdsrutiner, relationen til raskmeldte og holdninger til sygefravær.

Resultaterne af dette studie set ift. øvrig forskning på området viser, at i lighed med Tjulin` et al.`s studier, at arbejdspladsen fungerer som en dynamisk og social organisation med egne sociale regler og normer, hvor medarbejdere konstruerer og fastholder funktioner og identiteter gennem social interaktion (Tjulin et al., 2009, 2010; 2011). Denne teoretiske referenceramme bidrog til, at resultater af projektet primært har fokus på samspillet og den sociale kontekst, i hvilken raskmeldte og kolleger konstruerer deres individuelle mening og forståelse for TTA-processen. Vores resultater indeholder ift. tidligere forskning viden om raskmeldte, kolleger og leders perspektiv på TTA-processen. Styrken ved vores resultater er,

at disse perspektiver sættes ind i en social forståelsesramme, hvilket supplerer de få studier af TTA-processen, som den udspiller sig i fasen umiddelbart efter raskmelding. De udfordringer, som vores resultater påpeger som væsentlige i forbindelse med reintegration af raskmeldte, er rettet mod såvel kolleger som samspillet mellem raskmeldte og kolleger. Tidligere studier har vist, at kolleger kan blive belastet af de hensyn, der skal tages til raskmeldte (Dunstan et al., 2013). Vores projekter viste, at arbejdslederne ikke direkte var involveret i løsning af de daglige arbejdsopgaver i teamet, og derfor af kolleger og raskmeldte ikke tillagt større betydning ift. løsningen af de daglige arbejdsopgaver. Det kan være væsentligt i fremtidige studier at undersøge interaktionen mellem raskmeldte og arbejdsledere og betydningen af dette ift. at tilgodese kollegers behov.

Projektets resultater vil på kort sigt kunne bidrage til at skabe øget opmærksomhed på kollegers rolle og funktion i fasen efter raskmelding og deres arbejdsforhold. Da der er tale om indsamling af data fra fire forskellige arbejdspladser, kan resultaterne bidrage til, at andre brancher også kan blive opmærksomme på fasen efter raskmelding og de udfordringer, som er fremhævet i dette projekt. På lang sigt er der behov for yderligere forskning i raskmeldtes reintegration på arbejdspladsen med fokus på interventioner, der kan bidrage til arbejdsfastholdelse efter længere tids sygefravær.

Målgruppen for projektets resultater er primært praktikere og fagprofessionelle indenfor de regionale og kommunale tilbud, der arbejder med sygefravær og arbejdsfastholdelse samt de kommunale ledere og ansatte. Sekundært vil forskere og konsulenter indenfor folkesundhed, rehabilitering og arbejdsrettet rehabilitering kunne finde inspiration til formulering af fremtidige forskningsprojekter.

Referencer

- Blumer H. (1998) Symbolic interactionism. Perspective and method. University of California Press.
- Dunstan AD, MacEachen E. A theoretical model on co-worker responses to work reintegration processes. J Occup Rehabil. 2014;24:189-98.
- Dunstan AD, MacEachen E. (2013) Bearing the Brunt: Experiences of Work Reintegration Processes. J Occup Rehabil. (23): 44 -54.
- [Durand MJ](#), [Corbière M](#), [Coutu MF](#), [Reinharz D](#), [Albert V](#). (2014) A review of best work-absence management and return-to-work practices for workers with musculoskeletal or common mental disorders. Work. 48(4):579-89.
- Gensby U, Labriola M, Irvin E, Amick BC, Lund TA. Classification of Components of Workplace Disability Management Programs: Results from a Systematic Review. Occup Rehabil. 2014;24:220-41.
- Hammoudi A. (ed) Being there. The field work encounter and the making of truth. University of California Press. 2009.
- Kompier M. Job design and well-being. In: Schabracq MJ, Winnubst JAM, Cooper CL (eds).The Handbook of Work and Health Psychology. England: John Wiley and Sons; 2003.
- Korczynski M, Hodson R and Edwards P (ed) (2006) Social Theory at Work. Oxford University Press.
- Ladekjær Larsen E, Labriola M, Nielsen CV; Petersen KS. (2015) Betwixt and between: workplace perspectives on work reintegration in the eldercare sector in Denmark. Disability and Rehabilitation. DOI: 10.3109/09638288I2014.982831.
- Moeran B. Ethnography at work. Berg Publishers. Oxford. 2006.
- National Research Center for Work environment. Work environment and health. (Danish: Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø. Arbejdsmiljø og helbred). Copenhagen Denmark; 2010. Accessed 28 Feb 2015 <http://www.arbejdsmiljoforskning.dk/da/arbejdsmiljoedata/flere-datasæt/arbejdsmiljo-og-helbred/hovedresultater>
- NVivo 10 http://www.qsrinternational.com/products_nvivo.aspx cited 250115
- Schultz IZ, Stowell AW, Feuerstein M, Gatchel RJ. Models of Return toWork for Musculoskeletal Disorders. J Occup Rehabil. 2007;17:327-52.
- Starks H, Trinidad SB (2007) Choose your method: a comparison of phenomenology, discourse analysis and grounded theory. Qualitative Health Research. 17:1372-1380.
- Strauss A, Corbin J. (1998) Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory for developing grounded theory. Thousand Oaks, CA; London: Sage.
- The Declaration of Helsinki (2013) <http://www.wma.net/en/30publications/10policies/b3/17c.pdf> cited 250115
- Tjulin A, Edvardsson SE, Ekberg K. [Experience of the implementation of a multi-stakeholder return-to-work programme](#). J Occup Rehabil. 2009;19:409-18.
- Tjulin A, MacEachen E, Ekberg K. (2011) Exploring the meaning of early contact in return-to-work from workplace actor´s perspective. Disabil Rehabil;33(2):137-45.
- Tjulin A, MacEachen E, Ekberg K. Exploring workplace actors experiences of the social organization of return-to-work. J Occup Rehabil. 2010;20:311-21.

Tjulin A, MacEachen E, Stiwnne EE, Ekberg K. The social interaction of return to work explored from co-workers perspective. *Disabil Rehabil.* 2011;33:1979-89.

Kosny A., Lifshen M, Pugliese D, Majesky G, Kramer D, Steenstra I, Soklaridis S, Carrasco C. Buddies in bad times? The role of co-workers after a work-related injury. *J Occup Rehabil.*2013;23:438-49.

MacEachen E, Ferrier S, Kosny A, Chambers L. A deliberation on hurt versus harm logic in early-return-to-work policy. *Policy Prac Health Saf.* 2007;5:75-96.

Bilag A – Oversigt over raskmeldte

	Plejebolig A	Plejebolig B
Karakteristik af sygemeldte	Kvinde, 44 år, uddannet SOSU-hjælper i 1998	Kvinde, 51 år, uddannet SOSU-hjælper i 2010
Sygemeldingsdiagnose	Albuesmerter som følge af arbejdsskade	Depression/stress
Sygemeldingsperiode fuld tid	3 mdr.	2 mdr.
Tilbage på arbejde Tiltag	Marts 2012 Gradvis optrapning af arbejdstid Modificerede arbejdsopgaver	Februar 2012 Gradvis optrapning af arbejdstid
Feltarbejde	Marts – juni 2012	April-august 2012
Fuld raskmelding	Juni 2012	Juli 2012
Opfølgende feltarbejde	Oktober 2012	Oktober 2012
	Ambulancetjeneste	Renovationsvæsen
Karakteristika af sygemeldte	Mand, 58 år, uddannet ambulanceredder, mere end 30 år i firmaet	Mand 56 år, ufaglært skraldemand, mere end 7 år i denne jobfunktion
Sygemeldingsdiagnose	Brækket ben med efterfølgende komplikationer	Ryg- og skuldersmerter ikke endelig udredt
Sygemeldingsperiode fuld tid	6 mdr.	4 mdr.
Tilbage til arbejde Tiltag	Oktober 2013 Gradvis optrapning i arbejdstid Flyttes til andre arbejdsopgaver	Juni 2013 Gradvis optrapning i arbejdstid Flyttes til andre arbejdsopgaver
Feltarbejde	Okt 2013 – jan 2014	Sept 2013 – dec 2014
Fuld raskmelding	Dec 2013	Dec 2014 - ny sygemelding juni 2014
Opfølgende feltarbejde	Juni 2014	Juni 2014

Bilag B – Beskrivelse af arbejdsstederne

Feltarbejdet blev udført på fire forskellige arbejdspladser. Kendetegnende for arbejdet på de fire arbejdspladser var at arbejdet er organiseret i teams på 2 til 8 medarbejdere.

Arbejdslederne havde uddelegeret ansvaret for løsning af de daglige arbejdsopgaver til teamet, og en stor del af planlægningen af dagens arbejde blev foretaget af teamet. Det betød at team deltagerne arbejdede tæt sammen og var afhængige af hinanden i løsning af de daglige arbejdsopgaver. Typen af arbejde udført i teamet var relateret til service overfor patienter, borgere via pleje og omsorg, ambulancetjeneste og håndtering af affald fra private hjem.

Plejeboligerne er administreret af den kommunale social- og sundhedsforvaltning. Beboere i plejeboligerne er ældre borgere som ikke længere er i stand til at tage vare på sig selv i egen bolig.

Ansatte i plejeboligerne er uddannet social- og sundhedshjælpere og assistenter, men der er også mange ufaglærte som er ansat som vikarer og deltidsansættelser er meget almindelige. Arbejdsopgaveren består i at yde personlig pleje og omsorg til beboerne, hjælpe dem med personlig pleje, basale sygepleje og motivere dem til at udvikle og vedligeholde deres personlige og sociale ressourcer. Mange arbejdsopgaver fordrer at de er to om at fex flytte beboere vha. lift. Der indgik to forskellige plejeboliger som af forskellige størrelse. Den ene plejebolig var opdelt i to afdelinger fordelt på flere etager, hver afdeling var ansvarlig for 36 beboere og på hver etage var der vanligvis fire ansatte tilstede, men det kunne være færre hvis der var sygdom eller ferie. Den anden plejebolig var af mindre størrelse, med ialt 18 beboere, hvor der vanligvis var 6 – 7 ansatte tilstede.

Ambulancetjenesten har deres base på en lokal station, der primært dækker ambulancetjenesten indenfor et afgrænset geografisk område. Ambulancen køres af en redder og en behandler som responderer på kald fra alarmcentralen. Arbejdet går ud på at yde førstehjælp og akut behandling, ofte sammen med en læge som tilkaldes hvis det skønnes nødvendigt fra alarmcentralen eller når de ankommer til ulykkes- eller skadestedet. Ansatte i ambulancetjenesten er organiseret i små teams på to personer, hvoraf en skal være uddannet behandler. De arbejder i 24 timers vagter, op til 10 dage per måned. Nogle stationer har også tilknyttet ambulancer og personbiler der sørger for henholdsvis liggende og siddende patient transport.

Renovationsvæsenet har ansvaret for at indsamle dagrenovation fra private hjem og for at håndtere genbrugsmateriale via containere med aviser og flasker som er placeret foreskellige steder i byen og på genbrugspladser. Skraldemænd sørger for tidlig om morgenen at indsamle skraldeposer fra boliger indenfor et afgrænset geografisk område. Skraldebilen med 3 skraldemænd, starter dagen inden 6 om morgenen, og slutter når skraldet er indsamlet og afleveret på forbrændingen, oftest efter 6 timer. Skraldemændene arbejder i mindre teams, en kører skraldebilen og to andre er "løbere", der henter skraldeposerne ved de private boliger. På genbrugspladsen arbejder de også i mindre teams på 3 personer, der står for at genbrugspladsen holdes ren og affaldet er sorteret korrekt. De arbejder op til 11 timer pr. dag, på hverdage og I weekender, ca.17 dage pr. mdr.

Bilag C - Formidling

1) Videnskabelige artikler:

Udgivet:

Ladekjær Larsen E, Labriola M, Nielsen CV, Petersen KS. (2015) *Betwixt and between: workplace perspectives on work reintegration in the eldercare sector in Denmark*. Disability and Rehabilitation. Early online. DOI: 10.3109/0963828812014.982831.

Submitted marts 2015:

Petersen KS, Labriola M, Nielsen CV, Ladekjær Larsen. *Work reintegration after long-term sick leave: Workplace conditions affecting co-workers' ability to be supportive. A qualitative study*.

Submittes maj 2015:

Petersen KS, Labriola M, Nielsen CV, Ladekjær Larsen E. *Staying connected to the workplace after sick leave from work*.

2) Rapporter:

Ladekjær Larsen E. *Fasen efter raskmelding*. Rapport til arbejdspladsen. 2013.

Petersen KS. *Raskmeldtes tilbagevenden til arbejde efter længere sygefravær*. Rapport til arbejdspladsen. April 2015.

3) Mundtlige præsentationer konferencer:

1. **Ladekjær Larsen E. og Sofie Munkholm**, Workshop, *Arbejdspladsens perspektiver på sygemeldt kollega og tilbage til arbejde processen*: 2. Nordiske Konference i Arbejdsrettet Rehabilitering. Grenå, September 2012.
2. **Ladekjær Larsen E**, Nielsen CV. Mundtlig præsentation: *Betwixt and Between. Return to work policies and the construction of a new category*. Body, Public Health and Social Theory, København, april 2013.
3. **Ladekjær Larsen E**, Nielsen CV. Mundtlig præsentation: *Workplace perspectives on partial return to work*. New perspectives on sickness absence and retirement. Norsk Forskningsråd. Oslo, september 2013.
4. **Petersen KS, Ladekjær Larsen E**, Nielsen CV. Mundtligt oplæg: *Raskmeldtes tilbagevenden til arbejde efter langtidssygemelding*. Den 5. årlige Nationale Rehabiliteringskonference, Nyborg Strand, november, 2013.
5. **Ladekjær Larsen E, Petersen KS**, Nielsen CV. Workshop: *Co-workers and work place relations in the return to work process*, Nordic Conference: Work and Rehabilitation – Equality and sustainability in promoting return to work: research and practice. Kolmården, Sverige, 6.05 - 2014.
6. **Ladekjær Larsen E, Petersen KS**, Nielsen CV. Workshop: *Return to work*, Work Disability Prevention and Integration Conference. Toronto, Canada, 29.09 – 2.10 – 2014..
7. **Petersen KS**, Ladekjær Larsen E, Nielsen CV. Poster presentation: *Workplace perspectives on return to work – a fieldstudy among dustmen and ambulance personel*.

Work Disability Prevention and Integration Conference. Toronto, Canada, 29.09 – 2.10 – 2014..

8. **Petersen KS, Ladekjær Larsen E**, Nielsen CV. Workshop: *Tilbagevenden til arbejde efter sygemelding*. Den 6. årlige Nationale Rehabiliteringskonference, Nyborg Strand, 27.10 – 2014.
9. **Petersen KS, Ladekjær Larsen E**. Mundtligt oplæg: *Fasen efter raskmelding*. Arbejdsmiljøforskningsfondens årlige konference, København, 14.01 – 2015.
10. **Ladekjær Larsen E**. Mundtlig præsentation ved forskningsseminar på Forskningsenheden på Sundhedsfremme, Syddansk Universitet, april 2015.

4) Øvrige mundtlige præsentationer:

Petersen KS. Mundtlig præsentation: *Fasen efter raskmelding i et arbejdsmarkedsperspektiv*. CFK-Folkesundhed og Kvalitetsudvikling, Region Midtjylland - intern konference, juni 2014.

Petersen KS. Mundtlig præsentation af foreløbige resultater hos de deltagende arbejdspladser - ambulancepersonel og renovationsarbejdere. Februar - marts 2014.

Ladekjær Larsen E. Inddragelse af projektet i undervisningsøjemed, Kandidatuddannelsen i Folkesundhedsvidenskab, SDU. 2015.